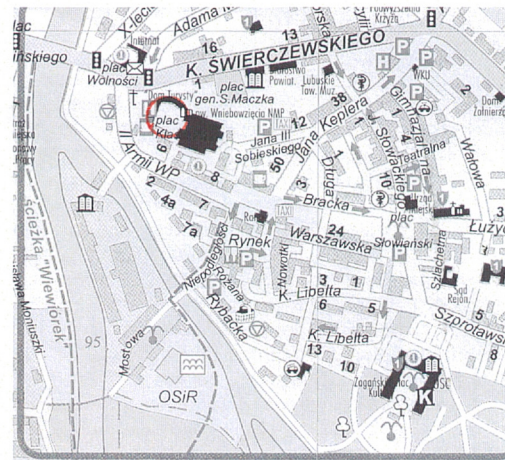
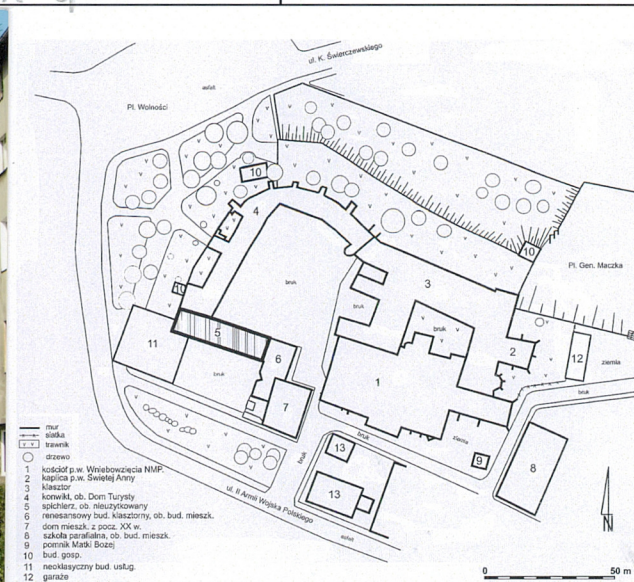


SPICHLERZ W ZESPOLE KLASZTORNYM

3. Miejscowość

ŽAGAŃ



Pl. Klasztorny 2
68 -100 Żagań

nr działki: 1136
nr ks. wiecz.: [REDACTED]

5. Przynależność administracyjna
województwo **lubuskie**
powiat **żagański**
gmina **Żagań**

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Sagan

7. Przynależność administracyjna do 31.12.1998 r
 województwo zielonogórskie
 gmina Żagań

8. Właściciel i jego adres
Skarb Państwa
Administrator: Zarząd Główny
PTTK

9. Użytkownik i jego adres
Okręgowy Zespół Obiektów
Turystycznych PTTK
w Zielonej Górze, ul. Kingi 10

10. Rejestr zabytków

nr: L-99/1-4/A data 12.06.1953 r.
5.06.1961

W 1284 r. nadaniem książąt głogowskich zakon kanoników regularnych reguły św. Augustyna z Nowogrodzka nad Bobrem otrzymał prawo patronatu nad kościołami parafialnym w Żaganiu. Zakonnicy objęli plebanie, a w 1299 r. - dzięki darowiźnie księcia Konrada - otrzymali niewielki zamek sąsiadujący z kościołem. Już w 1 poł. XIV w. rozpoczęli budowę klasztoru od niezbędnych budynków. Ostateczne ukształtowanie pierwszego założenia nastąpiło w 2 poł. XIV w.: powstało trójskrzydłowe założenie, oparte od południa o kościół, z wirydarzem otoczonym krużgankami, obejmujące budynki: kapitułarz, refektarz, kuchnię, bibliotekę, dormitorium, kaplicę wewnętrzną a także odrębny budynek pałacu opackiego. W 2 poł. XIV w. rozpoczęto prace w kościele.

W końcu XV w. kościół i klasztor dwukrotnie płonął (1472 i 1486 r.). W wyniku długotrwałej odbudowy po drugim pożarze, zakończonej konsekracją kościoła w 1520 r. powstał obecny budynek kościoła, zmodernizowany wewnętrznie w 1 poł. XVIII w. Kierujący pracami opat P. Haugwitz (1489 -1507) podjął szybką odbudowę klasztoru: remont i przebudowa dormitorium, remont skarbczyka, przebudowa starej łaźni na nowy dom opacki i rozpoczęcie budowy nowej łaźni. W tym też czasie powstał spichlerz klasztorny w pierzei pn. i prawdopodobnie rozpoczęto wznoszenie budynków gospodarczych i szkoła nowicjatu - wzdłuż murów obronnych. W 1730 r. w mieście wybuchł pożar, który w znacznym stopniu uszkodził zabudowania klasztorne. W wyniku odbudowy prowadzonej do lat 1740 - 1758 powstało założenie w obecnym kształcie.

Spichlerz zewnętrznie zachowany jest w stanie zbliżonym do pierwotnego. W 2 poł. XVIII w. otrzymał nowy dach. Po wojnie właścicielem budynku była Spółdzielnia Samopomoc Chłopska, w budynku mieściła się hurtownia handlowa. W początku lat 80 - tych właścicielem budynku został Zarząd PTTK. W wyniku remontu przeprowadzonego w latach 80 -tych wymieniono całkowicie wnętrze budynku, adaptując je do funkcji restauracji, w elewacji pd. wybito otwory okienne. Bryła budynku nie została naruszona.

Na fotografiach z 1959 r. i 1960 r. ściana pd. pozbawiona jest okien. Pośrodku przyziemia widoczne są trzy zamurowane okrągłoluczne arkady wjazdów; w górnej kondygnacji części wsch. - dwie grupy prostokątnych szczelinowych otworów wentylacyjnych; w pełnej wysokości zach. części ściany - sześć rzędów otworów maculcowych. Środkowa i częściowo wsch. partia elewacji jest otynkowana. Pierwotne wnętrze trzykondygnacyjnego budynku było jednoprzestrzenne, nakryte stropem belkowym typu nagiego na podciągu.

Stylistycznie budynek prezentuje późny gotyk.

SYTUACJA. Miasto powiatowe Żagań położone jest nad rzeką Bóbr, w południowej części województwa lubuskiego, na pograniczu Niziny Śląskiej i Gór Kocich. Na południe od miasta rozpościerają się Bory Dolnośląskie, na zachód - Wzniesienia Żarskie, na północny - wschód - Wzgórza Dalkowskie. Blisko miasta przebiega międzynarodowa autostrada Berlin - Wrocław - Kraków, a przez miasto droga krajowa biegnąca od wschodniej do zachodniej granicy Polski.

W zach. części starego miasta, między ulicami K. Świerczewskiego i II Armii Wojska Polskiego, usytuowany jest zespół budynków poaugustiańskiego zespołu klasztornego. Obejmuje klasztor /3/ z przyległym kościołem pw. Wniebowzięcia NMP /1/ - w części wsch., zataczający półkoło budynek konwiktów, ob. Dom Turysty /4/ - część pn.zach. i wydłużony spichlerz /5/ - w części pd. - od wsch. przylegający do budynku mieszkalnego /6/. Fasadą (elewacją pn.) zwrócony w kierunku brukowanego Placu Klasztornego; wzdłuż elewacji pd. - wybrukowany plac i rozległy, wydłużony trawnik. Do pd. zach. naroża budynku przylega niewielki pawilon handlowy /11/. W przylegającej do spichrza pd. części zach. skrzydła konwiktów, znajduje się wewnętrzna klatka schodowa, obecnie komunikująca konwikt ze spichrzem.

MATERIAŁ. KONSTRUKCJA. TECHNIKA.

Ściany. Ściany zewnętrzne murowane z kamienia polnego i cegły, wewnątrz - całkowicie, zewnątrz fragmentarycznie otynkowane: cokół, wnętrza ostrołucznych arkad i pas fryzu - w elewacji pn.; gzymsy ceglane; opaski i parapety okien w elewacji zach. - kamienne. We fragmentach elewacji pd. i pn. zachowane otwory maculcowe.

Ściany wewnętrzne wzniesione współcześnie, murowane z cegły, i gazobetonu, tynkowane; ściany pomieszczeń sanitarnych i kuchni - współczesna okładzina z glazurowanych płytek ściennych. Nadproża otworów - dwuteowniki stalowe. Zachowane odkrywki cegły spoinowanej o wątku gotyckim.

Sklepienia i stropy. Płyty żelbetowe zbrojone, wsparte na belkach stalowych; otynkowane. W dwóch pomieszczeniach przewidzianych na sale restauracyjne - imitacja stropowych belek drewnianych, podpartych drewnianymi słupami; konstrukcja zmierzowana poprzecznie.

Wieżba dachowa. Konstrukcja dachu drewniana, oryginalna; część elementów konstrukcyjnych - wymieniona. Wieżba dwukondygnacyjna, otwarta, mieszana. W dolnej kondygnacji dwie ściany stolcowe z parami płatwi, wzdłużnie i poprzecznie usztywnione zastrzałami, dźwigając belki drugiej kondygnacji wieżby. W kondygnacji górnej - wzdłużnie usztywniona zastrzałami ściana stolcowa spięta jest z jętkami i parami zastrzałów poprzecznych. Krokwie osadzone na wysokiej, murowanej z cegły ścianie kolankowej. Konstrukcja i ściana licowa wolich oczu - drewniane.

Pokrycie dachowe. Dach kryty ceramiczną karpiówką pojedynczo w łuskę. Pokrycie dachowe przełożone. Rynny i rury spustowe odprowadzają wody opadowe do studzienek burzowych.

<p>14. Kubatura</p> <p>ok. 5000 m³</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa 762 m² Powierzchnia zabudowy 381 m²</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>spichlerz</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>Nie użytkowany, przeznaczony na restaurację</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja</p> <p>☛ lata. 80-te XX w. — wymiana wszystkich wewnętrznych elementów konstrukcyjnych, zmiana dyspozycji wnętrz, wymiana instalacji, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, częściowy montaż instalacji sanitarnej i kuchennej; uzupełnienie i wymiana części konstrukcji dachowej, przełożenie dachu; zabicie starych tynków z elewacji i tynkowanie fragmentów elewacji pn.</p> <p><u>Istniejąca dokumentacja techniczna budynku:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> — Dokumentacja techniczna. Spichlerz w Żaganiu. Architektura. — opr. Mgr inż. Arch. J. Zawija, PKZ oddział w Poznaniu, Pracownia Projektowa w Zielonej Górze, 1977 r. — na miejscu — Archiw. WUOZ, sygn. 231: Inwentaryzacja architektoniczna, opr. R. Jaroszek, 1960 r.; Inwentaryzacja konserwatorska, opr. B. Leczykiewicz, 1969 r.; Fotogrametria — elewacje, opr. E. Winiarska, 1976 r.; Rys. Kontr., opr. S. Spąła, 1969 r.; PTR — architektura, opr. J. Zawieja, 1977 r.; Mała architektura, opr. J. Zawieja, 1977 r.; Konstrukcja, opr. J. Zawieja 1977 r., Obliczenia konstrukcyjne, J. Zawieja, 1977 r.; Technologia, opr. J. Zawieja, 1977 r.; PTR — architektura, opr. D. Krupka, 1985 r.; 		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Stan techniczny dobry, zaniedbany. W wyniku remontu prowadzonego pocz. 80-tych całkowicie przebudowano wnętrze budynku, wprowadzając współczesne żelbetowe konstrukcje i całkowicie nową dyspozycję wnętrz. Z pierwotnego budynku pozostały mury obwodowe z ich dawnymi podziałami, opaski okienne ściany zach. oraz konstrukcja dachowa i przełożone pokrycie dachu. Stolarka okienna wymieniona została na współczesną, częściowo wykonaną na wzór pierwotnej.</p> <p>Budynek jest w dość dobrym stanie technicznym lecz jest nieużytkowany i zaniedbany. W elewacji pd. widoczne liczne przemurowania otworów; w partiach tynkowanych — ubytki tynku. Liczne powierzchniowe uszkodzenia tynków wewnętrznych; nie dokończona budowa szybu windy. Brak części urządzeń kuchennych i sanitarnych.</p> <p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ Zakończenie remontu: budowa szybu windy, uzupełnienie tynków zewnętrznych i wewnętrznych, malowanie wnętrz, montaż urządzeń sanitarnych i kuchennych, uporządkowanie wnętrz. ⇒ Budynek może pełnić funkcje restauracji i hotelu. 	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

- karta zielona z 06.09.1959 r.
- M. Kutzner *Studium historyczno-architektoniczne zespołu poklasztornego w Żaganiu*, PKZ Wrocław 1960, s. 9 i 61 oraz fot.80, 81 i bibliografia; Archiw. WUOZ w Zielonej Górze sygn. 221
- St. Kowalski, J. Winczaruk, *Żagań. Studium historyczno-urbanistyczne*, Zielona Góra 1993 r.; Archiw. WUOZ, sygn. 421 – zawiera pełny wykaz zbiorów kartograficznych, ikonograficznych i bibliografię
- St. Kowalski, *Zarys historii opactwa*, 1997 r., Archiw. WUOZ w Zielonej Górze, sygn. 221

24. Uwagi różne.

25. Opracował

tekst PDZ ALMA Jacek Sawiński 30.09.2005

plany i rysunki PDZ ALMA Jacek Sawiński 30.09.2005

zdjęcia PDZ ALMA Jacek Sawiński 30.09.2005

miejsce przechowywania negatywów: archiwum autora

J. Sawiński

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisu prawa autorskiego

22. Bibliografia - wybór

- Zimmermann, *Beyträge zur Beschreibung von Schlesien*, t. XVII, Brieg 1787
- J.G. Büschig, *Aus den August-Strift zu Sagan*, w: *Urkunden der Piasten*, Bd. I., Breslau 1812
- *Geschichte der augustiner – Kloster In Sagan*, Schlesische Kirchenblätter, Bd. XIX, 1853, s.149 – 151, 161 – 165
- H. Lutsch, *Bilderwerk fürschlesischen Kunstdenkmäler*, Bd.I – III, Breslau 1909 *Verzeichniss der Kunstdenkmäler der Provinz Schlesien*, Bd. III, Breslau, 1891, s.151 - 157
- P. Lauschke, *Führer durch Sagan und Umgegend*, Sagan, 1910
- G. Dehio, *Handbuch der Deutschen Kunstdenkmäler*, t.II, Nord -ost Deutschland, Berlin, 1926, s. 419
- *Regesten zur schlesischen Geschichte – Codex Diplomaticus Silesiae*, wyd. C. Grunhagen, Bd. XII, XVI, XVIII,XXX, Breslau 1876 -1930
- H. Patzak, *Saganer Baumeister und Buten des 17 Jahrhunderts*, w: *Der Wanderer in Riesengebirge*, Bd.1 – 1931, nr 6, Hirschberg, s.85 – 90
- G.A. Stennel, *Catalogus abbatum saganensum*, w: *Scriptores Rerum Silesiacarum*, Bd.I. - 1835, Breslau, s. 172 -528

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

Plan Żagania z 1620 r. – opr. W. Sebis, zbiory kartogr. Bibl. Miejskiej we Wrocławiu (nr 943 c B1.41); komplet negatywów zdjęć zespołu klasztornego i kościoła z 1960 r., fot. K. Gawinowska, PKZ Wrocław; Spichlerz klasztorny przed przebudową, rys. nieznanego autora, ok.1920 r.; repr. w zbiorach Muzeum Ziemi Lubuskiej;

27. Załączniki

- * wkładka nr 1: cd. opisu, spis materiału fot. , repr. Rysunku z 1920 r.
- * wkładka nr 2: zdjęcia
- * wkładka nr 3: zdjęcia

1. Miejscowość

ŻAGAŃ

2. Obiekt (nazwa jak na karcie)

SPICHLERZ W ZESPOLE KLASZTORYM

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

cd. opisu, reprodukcja rysunku z 1920 r. spis materiału fotograficznego

Posadzki i podłogi. W kondygnacji piwnic i na strychu posadzki betonowe. W pomieszczeniach kuchennych i sanitariatach – współczesne posadzki ceramiczne lub kwadratowe płytki cementowe. W korytarzach - kwadratowe płytki betonowe. W sali restauracji na piętrze – parkiet dębowy: część w układzie "w jodełkę", część w układzie prostokątnym oraz deski na legarach.

Schody. *Schody zewnętrzne:* jednobiegowe z prostokątnym podestem, murowane z cegły, otynkowane, wyłożone lastrico.

Schody wewnętrzne w dwóch klatkach schodowych, dwubiegowe powrotne, z prostokątnymi podestami, żelbetowe; schody zach. usytuowane w obrębie budynku konwiku, wyłożone deskami dębowymi, z balustradą o balaskach deskowych i profilowaną poręczą.

Otwory. *Otwory okienne.* Zróżnicowane w ramach poszczególnych elewacji, okna osadzone w głębokich, lekko rozglifionych do wnętrza, węgarach. Stolarka współczesna, zespolona. Otwory okienne elewacji pn. - niewielkie, ostrołuczne i okrągłoluczne, okna - jednodzielne, wielopodziałowe. W elewacji pd. niewielkie, wąskie okna w kształcie stojącego prostokąta, bez podziałów. W elewacji zach. duże okna prostokątne, zróżnicowane w proporcjach.; wyższe - czterodzielne, krzyż pozorny ze ślaniem rozmieszczonym w połowie wysokości otworu, skrzydła trójpodziałowe; okna niższe - dwudzielne, ośmiopodziałowe. W piwnicach okienka w kształcie leżącego prostokąta, dwudzielne.

Drzwi zewnętrzne umieszczone w elewacji pn., prostokątne, półtora skrzydłowe, drewniane, ramowo-listwowe.

Drzwi wewnętrzne współczesne, prostokątne, płycinowo – ramowe i jednopłytkowe.

RZUT. Budynek na rzucie prostokąta, mocno wydłużonego na osi wsch. – zach. Do zach. fragmentu elewacji pn. przylega budynek dawnego konwiku. Wnętrze jednotraktowe, dwuprzestrzenne z dwubiegową klatką schodową w części wsch., obecnie podzielone na szereg mniejszych pomieszczeń. W części wsch. – niedokończony szyb windy towarowej.

BRYŁA Budynek usytuowany w pd. pierzei zespołu. Ścianą wsch. Przylega do prostopadłego doń budynku mieszkalnego, zach. częścią ściany pn. łączy się z prostopadłym budynkiem konwiku, wysuwając się na zach. poza obrys murów zespołu klasztorowego. Budynek wysoki, masywnym zwarty, obecnie dwukondygnacyjny, w całości wysoko podpiwniczony. Nakryty wysokim dachem trójsпадowym, o niesymetrycznie załamanej połaci zach., krótszej od pozostałych. Dłuższe połacie dachu oble wzniesione nad wolimi okami: trzema w połaci pd. i dwoma – w pn.

ELEWACJA PN. – fasada. Skomponowana regularnie, w pełnej wysokości artykułowana wąskimi, zamkniętymi ostrołucznie, otynkowanymi blendami.(16), wyrażenie zarysowanymi w tle ceglanych pasów ściennych. Wysoka, otynkowana partia cokołowa ściany, wyodrębniona uskokiem, przepruta jest czterema zagłębionymi, prostokątnymi otworami okien piwnic. Okna rozmieszczone nieregularnie, pierwotnie naprzemiennie: większe, zamknięte łukiem okrągłym – w przyziemiu, ostrołuczne – w zwieńczeniu blend. Obecnie w części zach. wybito dodatkowe otwory okienne. Prostokątne drzwi, poprzedzone schodami z prostokątnym podestem, umieszczone są w przyziemiu części zach. ściany. Tuż nad blendami przebiega ceglany, prosty gzyms koonujący, wąskim pasem otynkowanego fryzu oddzielony od profilowanego gzymsu okapowego. W ceglanych pasach mury – cztery kondygnacje otworów maculcowych.

Elewacja pd. ceglana, siedemnastoosiowa, w dwóch kondygnacjach przepruta wąskimi, prostokątnymi, wtórnie wybitymi okienkami. Ściana zwieńczona prostym ceglany, gzymsem kordonowym, pasem ceglano-fryzu oddzielonym od profilowanego gzymsu koronującego. W osi wsch. – dwie wąskie, prostokątne blendy, przesunięte o pół piętra ku środkowi ściany. Okna przyziemia części zach. zasłonięte ścianami późniejszego budynku. W centralnej części przyziemia - dodatkowy prostokątny otwór okienny. Między trzecią i czwartą od wsch. osią – zachowane cztery szczelinowe, prostokątne otwory wentylacyjne. W zach. części ściany nieregularnie rozmieszczone otwory maculcowe.

Elewacja zach. – dwukondygnacyjna ściana w ¾ wysokości murowana z kamienia polnego. Skomponowana funkcjonalnie, niesymetrycznie.

Pd. część przyziemia zasłonięta jest murami prostopadłego doń, parterowego pawilonu handlowego; do środkowej części przyziemia przylega parterowy magazyn, zasłaniając okno. W przyziemiu ściany umieszczone jest jedno duże, prostokątne okno. Na piętrze, w pn. części ściany – trzy duże okna w kształcie stojącego prostokąta; w części pd. – dwa okna niższe. Wszystkie otwory ramowane kamiennymi, taśmowymi opaskami z lekko wyładowanymi parapetami.

WNĘTRZE. Nie zachowało się pierwotne wnętrze budynku.

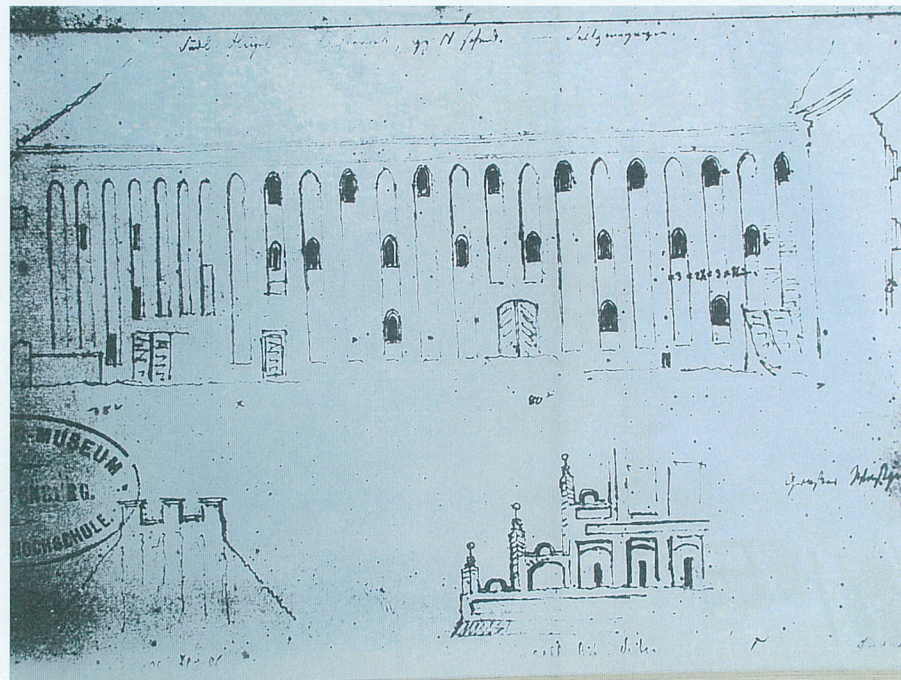
WYPOSAŻENIE. W czasie remontu w latach 80-tych XX w. zniszczeniu uległ pierwotny wystrój wewnętrzny. Zachował się jedynie blendowy wystrój fasady i kamienne opaski okien ściany pd

INSTALACJE – elektryczna, wodno-kanalizacyjna.

SPIS MATERIAŁU FOTOGRAFICZNEGO

1. Widok spichrza od południa
2. Widok budynku od pn.wsch. – elewacja pn.
3. Elewacja zach.
4. Fragment elewacji pn.
5. Środkowy fragment elewacji pd.
6. Okno w elewacji zach.
7. Schody w zachodniej klatce schodowej
8. Konstrukcja dachu – fragment
9. Konstrukcja dachu – fragment
10. Współczesne wnętrze sali restauracji na piętrze
11. Fragment wnętrza piętra w okolicy szybu windy
12. Korytarz w kondygnacji przyziemia

Spichlerz klasztorny przed przebudową, rys. nieznanego autora, ok.1920 r.; repr. w zbiorach Muzeum Ziemi Lubuskiej;



1. Miejscowość

ZAGAŃ

2. Obiekt (nazwa jak na karcie)

SPICHLERZ W ZESPOLE KLASZTORNYM

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

zdjęcia

2.



3.



4.



5.



6.



1. Miejscowość

ZAGAŃ

2. Obiekt (nazwa jak na karcie)

SPICHLERZ W ZESPOLE KLASZTORNYM

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

zdjęcia

7.



8.



9.



10.



11.



12.

